

Philips Matador
1936

Nosztalgia Rádió Hírújság

Orion 111
1935

RMK Nosztalgia Rádió Egyesület

2002. június V. évfolyam 3. szám

Rádió - televízió - telefon - magnetofon - és egyéb elektrotechnikai hobbysták klubja

Szerkeszti: Kóger László és Biliczky István kiadja: Szécsényi Lajos

Klubhírek

Közgyűlés és kiállítás

Mint arról az előző számban olvashattatok, az ez évi első közgyűlésünket a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban április 28-án tartottuk meg. A nagy részvétel annak is volt köszönhető, hogy egyszerre történt a közgyűlés és a kéthetenként szokásosa cserebörze. Mivel a nagyteremben nem fértünk volna el, a cserebörze kiszorult az udvarra, szerencsére szép napos idő volt, így senki nem panaszkodhatott.

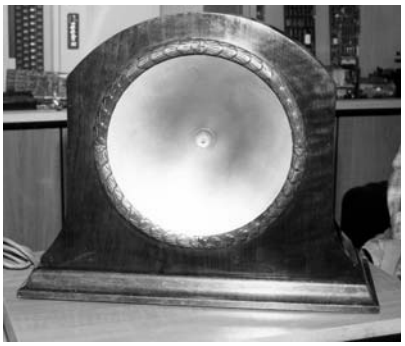
A kitűzött programot pénztárosunk távollétében nem tudtuk maradéktalanul teljesíteni, elmaradt az 1991-es év pénzügyi mérlegéről szóló beszámoló, de ezt az őszi közgyűlésen pótolni fogjuk. Ugyancsak őszig lehet gondolkodni azon, hogy a jelenlegi nevünket - „RMK Nosztalgia Rádió Egyesület" hogyan változtassuk meg. Többen felvetették, hogy az „Orion" nevet kellene az egyesület nevébe befoglalni. A javaslatokat kérjük Kóger Lászlónak eljuttatni. A névváltoztatást a közgyűlésnek kell elfogadnia.

Lehetőség volt a 2002. évi tagdíjak befizetésére is. Ezzel kapcsolatban szeretnénk mindenkinek a figyelmét felhívni arra, hogy a tagdíjfizetés határideje június végével lezárul (vannak, akik még a 2001. évit sem fizették be). Kérünk mindenkit, akinek elmaradása van, hogy a mellékelt csekken, vagy személyesen fizesse be, mert az alapszabály értelmében a tagságát automatikusan elveszti, aki nem fizet tagdíjat.

A „Beszélő Dobozok" kiállításról Varga László klubtársunk tartott rövid ismertetést. Erről szól alábbi írásunk. A gyűlés után sokan tértek haza boldogan, hónuk alatt valamilye vásárolt vagy cserélt készülékkel.

Simoncsics László

Nekrológ: elhunyt Sápi Antal tagtársunk

Sápi Antal gyűjtőtársunk és barátunk a közelmúltban eltávozott körünkből. A Rádiógyűjtők Magyarországi Klubjának alapító tagja volt, és lelkesen gyűjtötte a rádiós szakirodalmat. Minden rendezvényünkön részt vett, és mesélt a fiatalabb tagjainknak. Emlékét megőrizzük.

Tartalomból:

Orion selyemmembrános hangszórók V.
Beszélő dobozok
Orion 130A
Orion 9090
Schertz bácsi
TRT Alfa egy csöves készülék
Zafírtűs puck up-ök

Laptársaink tartalmából

Funkgeschichte Nr. 142 (www.gfgf.org)
Peter von Bechen: 100 éves a forgókondenzátoros hangolás
(1902-ben Adolf Koepsel, a későbbi Telefunken cég alkalmazottja feltalálta a forgókondenzátort, de ennek is voltak előzményei)
Gerhard Bogner: Az URH rádiózás fejlesztése, 6. rész 1934-40.
(A lapításos csövek konstrukciója akadályozza a frekvencia növelését, az acélcsövek és az RV csövek alkalmazása)
Gunter Crämer: Rádiózás termogenerátorral
(A Nosztalgia Rádió Hírújság 2000. októberi számában jelent meg Kiss Frigyes cikke a TGK-3 termogenerátorról. Ennek alapján írta a szerző az ismertetést)
Hermann Freudenberg: Körting-Syntektor 55 W, 2. rész FM vevő
(A készülékismertetés folytatása)
Roland Schellin: Minifon, a világ legkisebb hangfelvevője
(az 1950-es évek csöves zsebmagnetofonjának ismertetése, „kém a zsebben")

Museums Bote Nr. 111 (www.Radiomuseum.org)
Kapsch készülékek ismertetésének folytatása 1937-38-ból.
Hordozható készülékek: Kristallwerk tranzisztoros zsebszuper 1958-ból

Most kaptuk meg. **A. I. R. E. 2001. szeptember** (www.aireradio.org)
Laptársunk riportere Pierangelo Manfredini még tavaly meglátogatta elnökünket, Kóger Lászlót. A riport az alábbi fényképpel jelent meg a szeptemberi számban:

Simoncsics László

Rapporti A.I.R.E. - Associazione ungherese

di Pierangelo Manfredini

In un mio recente viaggio in Ungheria, sul lato Balaton, in qualità di Presidente dell'Associazione culturale e di amicizia tra i due laghi: "Garda-Balaton", ho avuto l'opportunità di visitare la città di Szekesfehervar (immaginatevi la pronuncia...), antica e storica città del Transdanubio ai piedi della Selva Baconia. La città dista dal lago una quarantina di chilometri in direzione della capitale Budapest.
In questa città abita il signor Koger Laszlo, Presidente della Associazione ungherese di radio d'epoca: Nosztalgia Radio Egyesulet (vedi Bo.No. n. 2 febb. 2000 pag. 10).
La sua villetta isolata è letteralmente invasa da apparecchi radio: dalla cantina alla soffitta, in ogni stanza dell'abitazione.
Nel poco spazio libero, mi sono intrattenuto con lui, conversando in merito alla sua collezione ed alla Associazione da lui presieduta. Congedandomi dal piacevole incontro, mi sono ripromesso di ritornare alla mia prossima visita in Ungheria, per continuare l'interessante conversazione.

Koger Laszlo con Pierangelo Manfredini in una stanza esposizione e laboratorio restauro.

„Beszélő dobozok" kiállítás és album

Egyesületünk tagjai, és mindazok, akik szeretik a szép régi vevőkészülékeket, most végre egy gyönyörű színes albumot tarthatnak a kezükben, amelynek címe a *Beszélő dobozok*, és a jászberényi *Jász Múzeum* kiállításán látható kétszáz vevőkészülék képét tartalmazzák.

A kiállítás megrendezését *Varga László* tagtársunk szívós szervezése, a múzeum igazgatónőjének, dr. H. Bathó Editnek és beosztottjainak áldozatos munkája, és az a tény tette lehetővé, hogy sok gyűjtőtársunk felajánlotta, és a helyszínre szállította féltve őrzött kincseit a kiállításon és az albumban történő bemutatás céljából.

A *Beszélő dobozokat* és *Varga László* értékes képeslapgyűjteményét bemutató kiállítást 2002. március 21-én ünnepélyes keretek között, nagyszámú látogató jelenlétében, a múzeum igazgatónője és Perjés Klára, a Kossuth adó főszerkesztője nyitotta meg. Szalóczy Pál rádióbemondó vezetésével rövid műsor szórakoztatta a jelenlévőket, majd a vendégek megtekintették a szakszerűen és ízlésesen berendezett kiállítást, ahol a vevőkészülékek a Telefongyár Telon nevű készülékétől (1924) az Orion Pacsirtájáig (1959) bezárólag időrendben mutatják a magyar rádiógyártás történetét.

Az előbb említett album egy-egy példányát *Kóger László* elnök köszönettel adta át az RMK Nosztalgia Rádió Egyesület kiállító tagjainak és a támogatóknak. Az album a három hónapig nyitva tartó kiállítás alatt a helyszínen is megvásárolható.

Külön kell köszönetet mondanunk Farkas Péter tagtársunknak, dunaújvárosi vállalkozónak (Dunakontroll), akinek az adománya a kiállítás megrendezésének anyagi hátterét biztosította. Dr. Magyar Leventének, a jászberényi önkormányzat főpolgármesterének, aki az album nyomdai előállításának költségeit állta. Szécsényi Lajosnak, a Priemont nyomda vezetőjének és tagtársunknak, aki az album szerkesztését és nyomdai munkáit a gyűjtők által beküldött, enyhén szólva nem egyenletes minőségű fényképanyagból, művészi szinten megoldotta. Ez az első ilyen jellegű, nyomtatott formában megjelent kiadvány, amelyet bátran mutogathatnak a régi rádiók szerelmesei ismerőseiknek, családtagjaiknak, de merünk vele dicsekedni német, olasz és osztrák társszervezeteink előtt is.

Köszönetet mondunk az ünnepélyes megnyitóért a Magyar Rádiónak és mindazoknak, akik adományukkal, hozzájárulásukkal a *Beszélő dobozok* kiállítást és albumot segítették. Előző számunkban már néhány fényképet bemutattunk a kiállítás anyagából, most az ünnepélyes megnyitó néhány pillanatát mutatjuk meg.

Simoncsics László

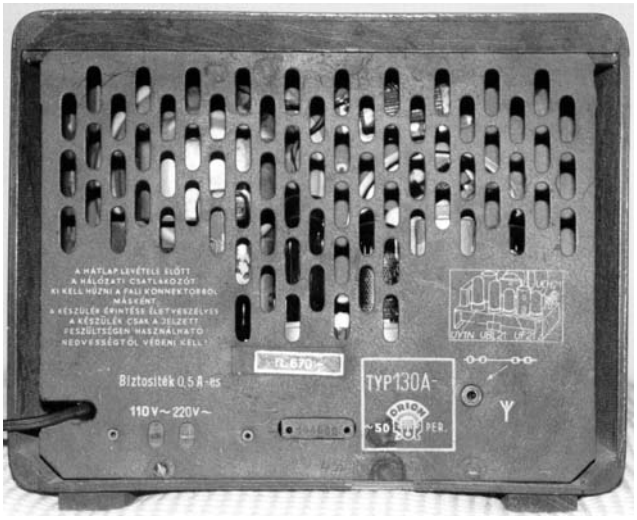

Rádiók 21-es csővel: Orion 130A

Az Orion 130A érdekes készülék. 1956-ban jelent meg, mégis 21-es csövekkel van szerelve. Tulajdonképpen a „Rákosi néprádió", az 1950-es Orion 115A közvetlen utóda. A kapcsolása szinte teljesen a 115A-é, annyi különbséggel, hogy a két előre behangolt állomás helyett a teljes középhullámú sáv vehető. Az oszcillátor és modulátor körben az átkapcsolható rezgőkör helyét kettősforgó veszi át, és ennek megfelelően skálával van ellátva. Az Orion 140A is hasonló, de van benne rövidhullámú sáv is.

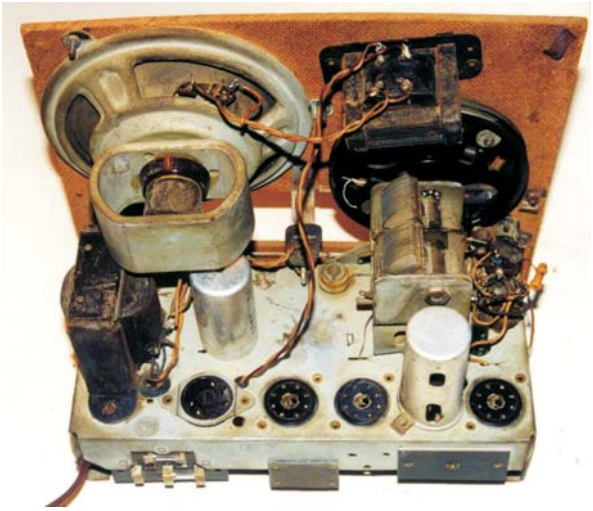
A kapcsolástechnika nem tartalmaz semmi meglepőt. UCH 21 alkotja az oszcillátor és keverő fokozatot. A KF (473,6 kHz) erősítést UF 21 végzi, végül a demodulálás, AGC feszültség előállítás és HF erősítés az UBL 21 feladata.

A tápfeszültséget autotranszformátor szolgáltatja, amelynek leágazása van 110 és 220 V-os hálózathoz, a két állás között az egyik biztosíték áthelyezésével válthatunk. Az egyenirányító cső UY1N, 2x50 uF elkó szűri az egyenirányított feszültséget. Az autotrafó miatt különös gonddal járjunk el szerelés során, mert a készülék fém részei galvanikus kapcsolatban állnak a hálózattal, tehát elválasztó trafó alkalmazása ajánlott! A készülék kapcsolási rajza és lényeges adatai megtalálhatóak az 1956-1957 Kádár könyv 86. oldalán.

A rádió egy, szerintem nagyon tetszetős, kis dobozban kapott helyet, a skála és a hangszóróselyem is szép kivitelű. A doboz elegánsan egyszerű, arany kontúrvonallal. Érdekes, hogy a 130A-n nincs, a 140A-n viszont van Orion embléma.

A rádió teljes belső része egyben kiemelhető, ha először lecsavarozzuk a talpként szolgáló, és a sasszit rögzítő csavarokat is szigetelő lécet, majd az alatta lévő csavarokat kihajtjuk, és természetesen levesszük a két forgatógombot. A jobb oldali az állomáskereső, a bal a hálózati kapcsoló és hangerő.

A gombok nem egyeznek meg a 115A gombjaival. Peremük recézett, közepük homorú. A skálát, a hangszórót és a kimenőtrafót a szerelőlaphoz rögzített farostlemez tartja. Így a rádió minden részéhez hozzáférünk, és teljesen működőképes marad kidobozolva is. Az alkatrészek nagyrészt a csőfoglalatokra és kerek forrlécre vannak erősítve. Az ellenállások zöld színűek. A trimmerekkondenzátorok egyszerű huzal trimmerek. A készülékben semmi egzotikus alkatrész sincs, ezért szinte bármilyen állapotú rádió restaurálásához sikerrel foghatunk hozzá. Az általam rendbehozott 144882 gyári számú készülék egy padláson hevert, és szerencsére viszonylag jó állapotban volt.

A restaurálást alapos szemrevételezéssel kezdtem. Első látásra látszott a szétszakadt skálahúr, a vastagon megpatkolt biztosítékok és a pótolt hangerő gomb. Az alaposabb vizsgálat kimutatta, hogy a hangszóró cséve-bevezetése le van szakadva, volt pár bizonytalan forrasztás, valamint törött volt a hálózati kapcsolót menesztő pöcök, a hangerő potin belül. Első lépésben alaposan megtisztítottam a rádió szerkezetét a lerakódott piszoktól. A skálaüveg a két rugós fül kihajlításával levehető. Érdemes jól megtisztítatni, mert kifejezetten szép arany-fekete szitázású. A skála festése masszív, így különösebb elővigyázatosságot nem igényel. A skála mögötti papírlapot, amelyet két gumikarika tart, és amely a megvilágító skálaizzó fényét teríti, szintén kicseréltem, mert az eredeti foltos és sárgult volt. Az újrahúrozás során úgy tűnt, hogy a Kádár könyvben az állomáskereső gomb tengelyén a húrozás menetemelkedésének iránya fordítva van rajzolva. Akkor kaptam összeakadásmentes működést, ha a mutatóhoz menő húr a tengely előlap felőli végén volt, és a kétszeri csavar hátrafele emelkedett. Az új skálahúr felrakása után derült ki, hogy az idők folyamán a hangszórót és a kimenőtrafót tartó farost lap a terheléstől meggörbült, annyira, hogy a forgókondi kereke hozzáér és akad. Némi hajlítgatás és igazítás megoldotta a problémát, de lehet, hogy makacs esetben merevítő lécdarabok felenyvezése célszerű. A szerkezet rendbehozása sem volt bonyolult. A szakadt hangszóró bevezetés finom réz-sodrattal és biztos kézzel javítható volt, a törött hálózati kapcsolót pedig kétkomponensű ragasztóval megragasztottam. Alapos átnézés után értelemszerűen először a táp részt kellett kipróbálni. Csövek nélkül járatva a skálaizzó jelzi a működést, rövid ideig üzemeltetve a trafó melegedését ellenőriztem, nehogy zárlatos legyen. Célszerű először soros izzón keresztül kötni a hálózatra, durva hibák ellen. Természetesen a két félamperes biztosítékot mindenképpen vizsgáljuk meg, mert jó esélyünk van arra, hogy egyik, vagy mindkettő már áldozatul esett a patkolókovácsoknak. Ha a trafóval minden rendben van, akkor a pufferelkót vizsgáljuk meg és formázzuk nagy ellenállások keresztül lassan üzemi feszültségre kapcsolva, miközben mérjük a szivárgási áramát. A kiszáradt, vagy zárlatos elkót cseréljük, mert könnyen az egyenirányító cső életébe kerülhet. A csövek soros fűtésűek, tehát a külön leágazásról menő UF kivételével mindegyiknek a helyén kell lenni, hogy legyen fűtés. A soros fűtés eredményeként bekapcsoláskor az UCH fűtőszála ijesztően felvillan, amíg a többi cső hideg-ellenállása kicsi. A beüzemelés során kiderült, hogy az UY elég gyenge volt, és az alacsony tápfeszültségtől az oszcillátor nem akart beindulni. A csőcsere egyszerűen megoldotta a problémát. A készülék gyakorlatilag elsőre működött, bár utánhangolást igényelt. A készülékemen a hátlap össze volt furkálva, a ceruzás feliratokból valószínűsíthető, hogy külső hangszóró és pick-up csatlakozást alakítottak ki rajta, bár ennek a készülékben nem volt nyoma. A hátlapot összedarált papír és tapétaragasztó fekete temperával megfestett keverékével javítottam, amely gyakorlatilag nyomtalanul eltüntette a felesleges lyukakat. A megfúrt Orion emblémát aranyszínű filctollal egészítettem ki. A hátlapon még megvan a címke, amelynek tanúsága szerint a rádió 670 Ft-ba került eredetileg.

Az Orion 130A bátran ajánlható kezdő restaurátoroknak jómagam is ezek közé tartozom mert felépítése egyszerű, alkatrészei pótolhatóak, kivitele mégis a gyűjtemény helyes darabjává avatja.

További képek találhatók erről a készülékről a honlapomon, a
http://www.ik.bme.hu/~szigi/radio/restauralas/ORION130A/Orion130A.html címen.

Szigeti Szabolcs (szigi@ik.bme.hu)

1. 130 A ORION

2. Három színüveg és oktál csővel működő, váltakozóáramú, szuperheterodin rendszerű, asztali vevőkészülék, csak középhullámra. Fényezett fadobozban, fekvő üvegskálával kerül forgalomba.

3. **Teljesítményfelvétel:** 30 W. Hálózati feszültség: 110, 220 V.

4. Lemezjátszó-kivezetése nincs.

5. A készülék 130 mm ∅-jű hangszórója a 120—7000 Hz-es hangok átvitelére alkalmas, légrésben 10 000 G.

6. **A búgófeszültség** elölről mérve —28 dB. Lecsavart potenciométer állásban a búgás 45 mV. Az első szűrőkondenzátoron 3,5 V, a másodikon 230 mV.

7. **Kimenő teljesítmény:** 0,5 W, 1,6 V az 5 Ω-os lengőtekercsen.

8. Középhullám 520—1605 kHz = 575—187 m.

9. **A hangolási pontok** helyét a skálán bejelölték: 576 és 1495 kHz.
ÉRZÉKENYSÉG < 180 μV. A keverőcső rácsáról 400 μV, az UF 21-es cső rácsáról 7 mV.

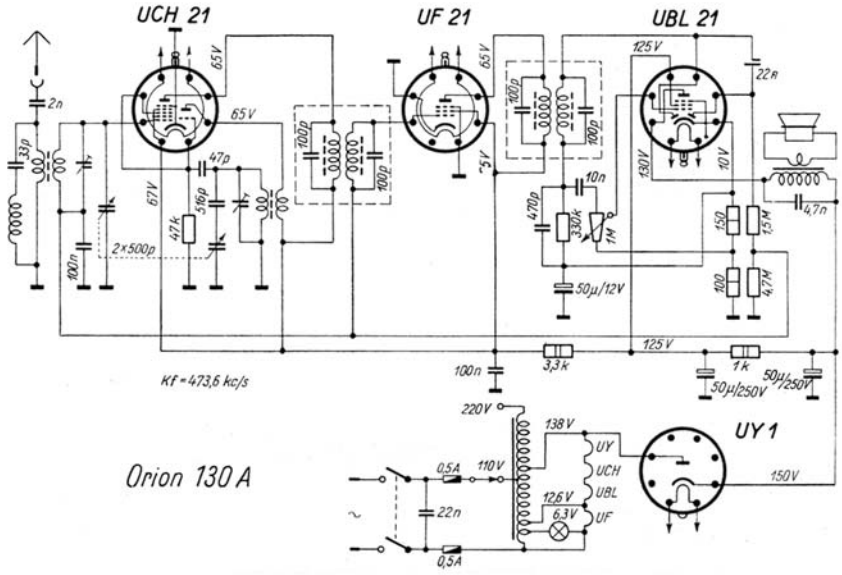
10. **Sávszélesség,** illetőleg a tízszeres bemenőfeszültséghez tartozó elhangolás ±7 kHz, 600 kHz-en mérve.

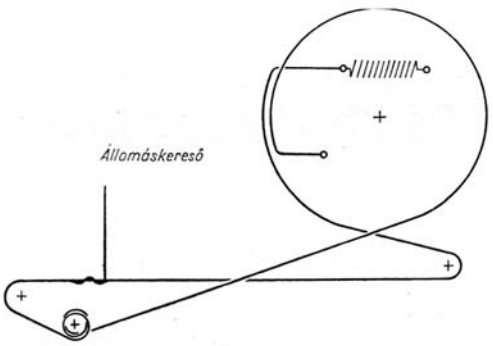
11. **Egyéb adatok:**

Hangszóró: 130 mm ∅-jű, 10 000 G, permanens dinamikus.
Méret: 250×200×150 mm.
Súly: kb. 2,5 kg.

TEKERCSADATOK

Hullámsáv	Cséve ∅	Vasmag	Tekercselés	Huzal ∅ mm	Menetszám	Megjegyzés
Ko	M 8	M 1/2	a X	0,15 ZS	74	
			b X	0,15 ZS	20	
Km	M 8	M 1/2	a X	9×0,05 ZS	105	
			a X	0,1 S	400	
KF szívó	M 8	M 1	b X	0,1 S	410	
I. KF	M 6	M 1/2	a X	9×0,05 Z	295	pr.-sec. 35 mm
II. KF	M 6	M 1	a X	9×0,05 Z	307	pr.-sec. 1 mm
	M 6	M 1	b X	0,1 Z	307	

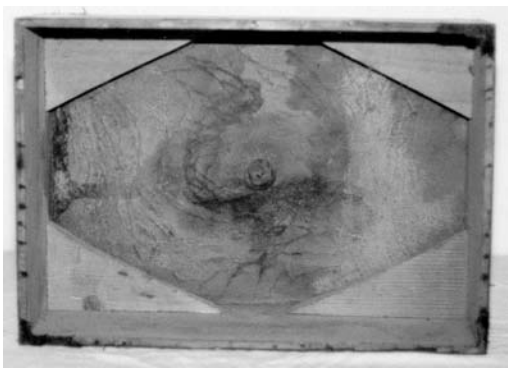
Orion Gyár selyemmembrános hangszórói V. rész.

Orion 9090 Koncert.

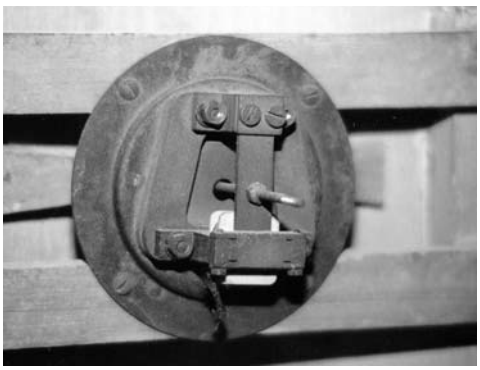

A selyemmembrános sorozat utolsó tagja a legnagyobb, a legszebb a 9090-es Koncert típus. A méretei is impozánsak: kb. 50x35x20 cm. A képeken két hangszórót láthatunk, ugyanis két különböző kivitelben készült, de azonos típusszámmal. A jobb oldali képen láthatjuk az alap kivitelt, a membrán előtt, függőleges kivágásokkal, középen hatszegletű nyílással ellátott furnérlemez van a nagy méretű selyemmembrán védelme céljából. A bal oldali képen egy díszesebb kivitelt láthatunk. Ennek a díszítése gyönyörű iparművészeti munka, tipikus magyar népművészeti motívumokat tartalmaz, stilizált formában, a középső kerek nyílás felett tulipánok, oldalt galambok, falevelek, alul harangok, virágok. Igaz, nem túl részletesek ezek a formák, de így is szép lombfűrészmunka, és jelentős tény, hogy híradástechnikai iparunk itt is meg tudta jeleníteni a népművészeti múltunkat egy műszaki tárgyon. (Ennek talán legszebb példánya a Horthy néprádió.) Méltán büszkék lehetünk erre a hangszóróra, hogy ilyet gyártott az Orion Gyár. Sajnos csak 3-4 példányról tudok a gyűjtőberkeinken belül e szép hangszóróból.
Olvashatunk egy rövid részletet egy 1929-es Reich rádió katalógusból, melyben kellően méltatják e hangszórótípus előnyeit a 6038. rendelési szám alatt. Egyébként ezt a típust is kihozták 9091 típusszám alatt a díszes szekrény nélkül is, mint olcsóbb variánst, esetleg beépítési célokra. Ennek a képét láthatjuk az előző szám 8-ik oldalán.
A két variáció között egyébként csak a külső megjelenésben van eltérés és a lombfűrészmunkán kívül csak a felső díszléc eltérő, ezen kívül azonosak. A hátsó részt apró mintás barna színű vászon zárja le.
A hangszóró háza egyébként négy részből áll. Alul egy talapzat van négy kerek lapos lábbal, mely tulajdonképpen egy fakeret. Erre van rácsavarozva a külső borítás, mely áll négy díszes oszlopból, a lombfűrészmunkából és a felső párkényszerű keretből. Ezen belül helyezkedik el a membrán, mely egy keretre van ragasztva. Ezen belül található egy speciális hangterelő idom és ennek a belsejére van felerősítve a hangszóró szerkezet. Érdekes ez a hangterelő idom, ennek hasonló feladata lehet, mint a hegedű testének, hasonló az anyaga is, egy vékony falemezből hajlított teknő alakú test, és ebbe van beleépítve a szerkezet. Ennek a testnek nyilván a hangképzéshez, az élethűbb hangátvitelhez szántak szerepet. A négy részt facsavarok fogják össze. Érdekes, hogy egyik kivitelen sincs semmilyen gyári jelzés, gyári szám, persze egy ilyen elegáns hangszóróról ebben az időben rögtön illett tudni, hogy az, az Orion Gyár gyártmánya.

A selyemmembrán szintén aranyszínűre van festve, egy darabból van, és középen ugyanolyan aranyszínűre festett fémkúp és ricnis anya rögzíti a szerkezethez, mint az előző típusoknál. A fából készült részek sötétbarnára vannak pácolva és magas fényűre lakkozva. A beépített vékony Orion selyemzsinór alul középen van kivezetve, keménygumi törésgátlón keresztül.

A szerkezet azonos az előző típusokéval, mely még egyszerűbb, mint a Music Alpháé. Ezt már nem lehet olyan könnyen után építeni, mivel egy speciálisan préselt talpa van, illetve a mágnesek alakja is különleges rombusz alakú. Mindenesetre a restauráláshoz a szerkezet alkatrészeiről részletes műszaki rajzot láthatunk. A szerkezet egyébként „Orion szürkére" van festve. Az Orion szürke szín egy középszürke árnyalat, egy kis kékkel keverve, ilyen az első Orion rádiók shasszija is, Pl. 7016, 7029, 7050. stb.

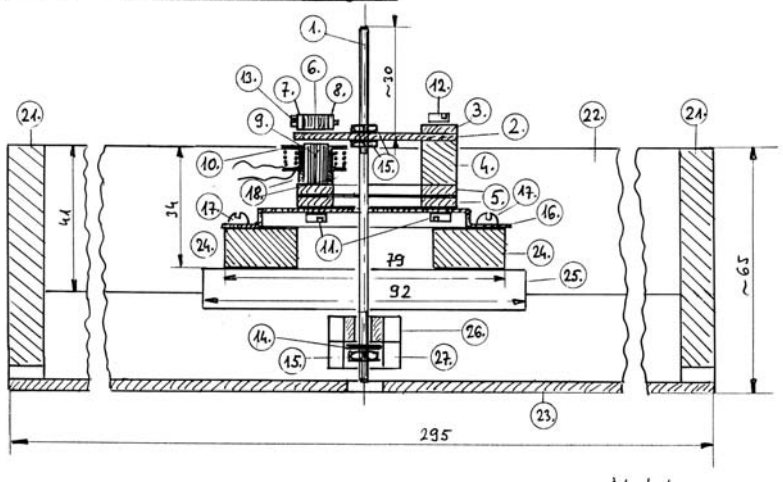
A szerkezet egy tekercset tartalmaz, a rezgőnyelv csak egy oldalon van befogva. Az impedencia inkább a triódákhoz illeszkedik 2Kohm körüli. A mintapéldányokat az októberi találkozónkon természetesen mindenki megtekintheti. Ezzel a selyemmembrános sorozat végére értünk és itt megemlíteném, hogy ezen első hangszóró típusok után az Orion Gyár sokféle lengőnyelves és dinamikus hangszórótípust hozott forgalomba a további évek folyamán.

Vége.

Kóger László

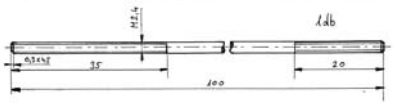
Az ORION Koncert (tip. 9090) -es rádió lengönyelves hangszórójának összeállítási rajza.

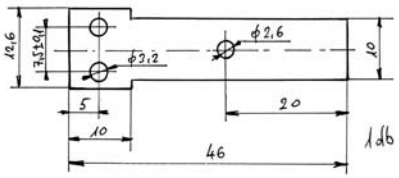
M 1:1

Megjegyzés: A fából készült alkatrészek összeerősítése ragasztással történik.

① Menetes rúd Anyaga: A34

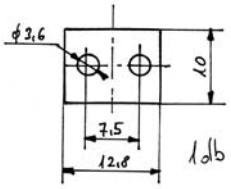

② Rezgönyelv.

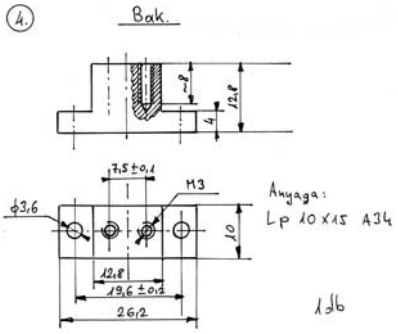
Anyaga: A34 ≠ 1,8

③ Alátét.

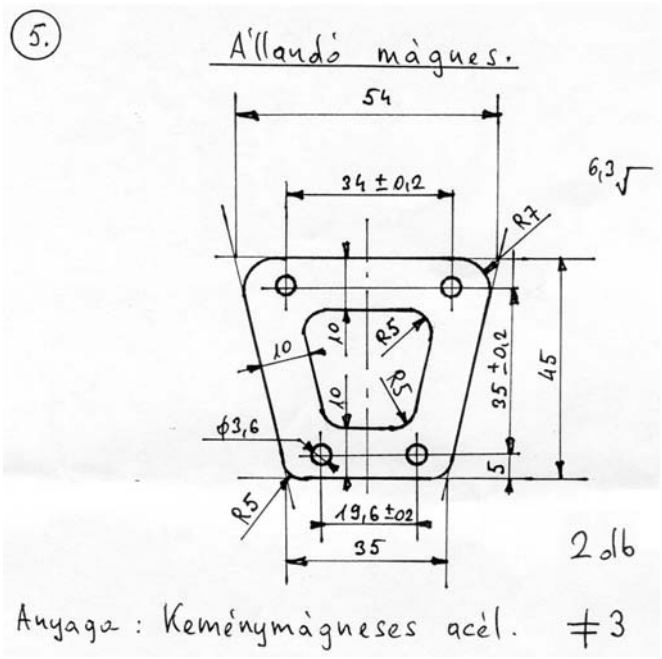

Anyaga: A34 ≠ 2

④ Bak.

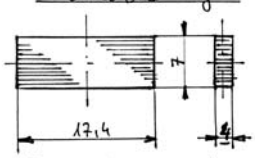

⑤ Állandó mágnes.

Anyaga: Keménymágneses acél. ≠ 3

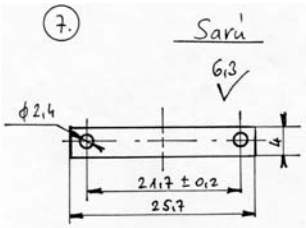
⑥ Lemeskötég.

1 köteg.

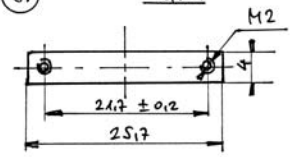
Anyaga: Transzformátorlemez, ragasztva.
DIN 46400 IV 1,45 ≠ 0,35

⑦ Saru

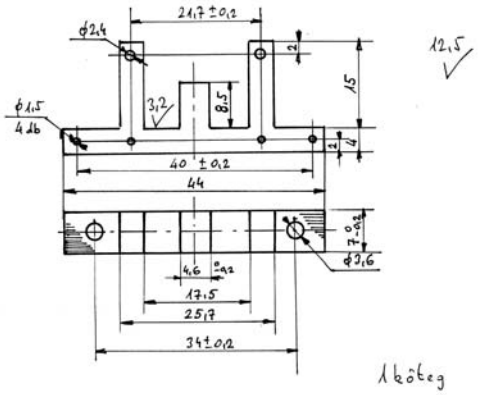
Anyaga: ≠ 1,5 M2H MSZ 41
KK: Fe/CuGNiGb 1db

⑧ Tám.

Anyaga: ≠ 1,5 M2H MSZ41
kk: Fe/CuGNiGb
M 2:1 1db

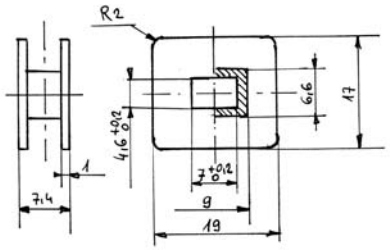
⑨ Lemezelt tekercstartó.

Anyaga: Transzformátorlemez
IV. 1,45 ≠ 0,35 DIN 46400

Összeszerelés: A 2db 18-as sajtszámú alkatrésszel összefogni és Cu szegecsekkel (4db) összenitelni!

⑩ Csévetest.

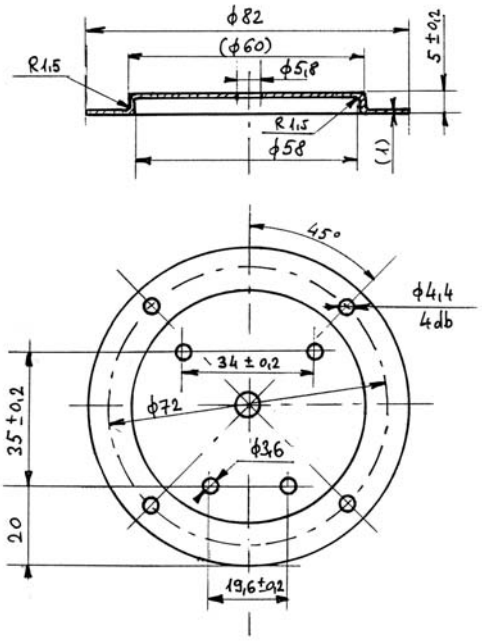

Anyaga: Aminoplaszt préspor melegen sajtolva, sorjázva. Fehér.

---

⑪ 4db összefogó csavar. Részei:
4db M3×15 hengeresfejű csavar, acél.
4db M3 anya Lt G S.réz
4db rugós alátét M3 hoz
⑫ 2db M3×5 hengeresfejű csavar, acél.
⑬ 2db M2×11 —"— —"— —"—
⑭ 1db prespán alátét ϕ8/ϕ2,6 ≠ 1
⑮ 3db M2,4 anya S.réz
⑰ 4db facsavar félgömbfejű ϕ3×7,5

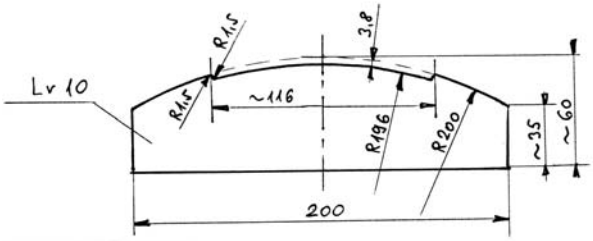
(16.) Szerelőlemez.

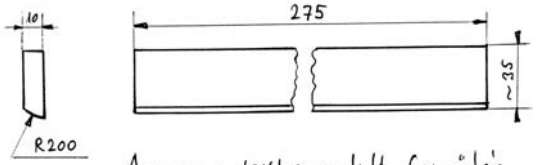
Anyaga: ≠1 CuZn 37 H24 MSz 721
kk.: Sárgítás.

(21.) Tető és fenéklap.

Anyaga: 10×60 gyalult fenyőléc. 2db.

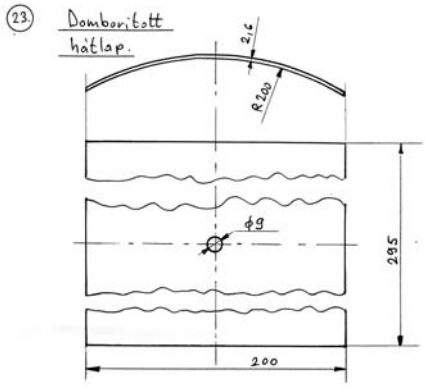

(22.) Oldallap.

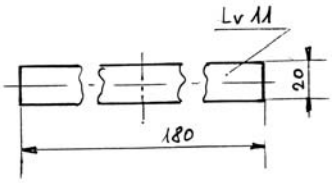
Anyaga: 10×40 gyalult fenyőléc. 2db

(23.) Domborított hátlap.

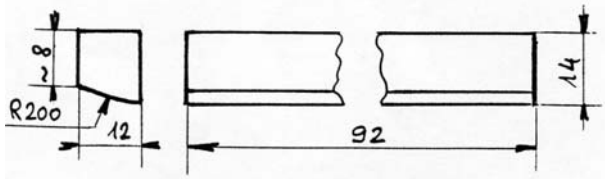
Anyaga: rétegelt falemez, domborítva. 1db

(24.) Keresztlartó

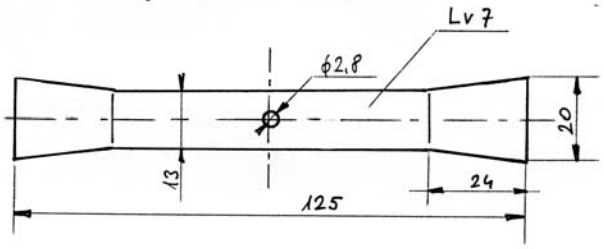
Anyaga: 20×180 gyalult fenyőléc 2db

(25.) Keresztlartó támasz.

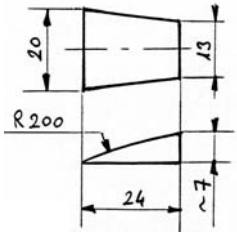

Anyaga: gyalult fenyőléc. 2db

(26.) Rezgőnyelv előfeszítő.

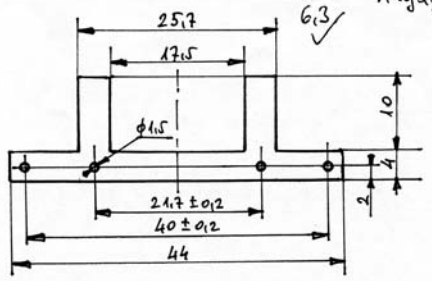
Anyaga: gyalult fenyőléc. 1db

(27.) Támasz. 2db

Anyaga: gyalult fenyőléc. A 26-os alkatrészre kétoldalt felragasztani!

(18.) Tekercstartó saru

Anyaga: ≠0,4 M24 MSz 41
kk: Fe/Cu6Ni6b
M 2:1
2db

A szerkezeti rajzokat
BORODI HUBA
készítette

Nyáron is öröm a rádió

ha készüléke „Modern vevő“
Mert: Egyszerű kezelés, tökéletes vétel
Díjtalan bemutatás
Kényelmes beszerzés
Egy évi jótállás
Minden rádió-szaküzletben
6-12-18 havi részletre

PHILIPS

„MODERN VEVŐ“ 2514

Nyomatott Tolnai Nyomdai Műintézet és Kiadóvállalat R.-T. mélynyomó-körforgógépein, Budapest, VII, Dohány-ucca 12

Schertz bácsi nyilatkozik, hogyan lett rádióbemondó.

Schertz bácsi, kétszázötvenezer ember Schertz bácsija, kényelmesen elnyújtja valószínűtlenül hosszú lábait és a népszerű emberek megadásával tűri kérdéseim ostromát.

— A népszerűség? Soha sem kerestem. Azt hiszem, azért is lettem népszerű. Soha nem pózolok a mikrofón előtt. Rajtam, kérem, Oslótól Balatonboglárig meg tudják állapítani a rádióhallgatók, jó kedvem van-e, vagy rossz, unatkozom-e, vagy álmos vagyok. Mit tagadjam, a hangulatok embere vagyok és mindig önmagamat adom a mikrofón előtt is. Látja, kérem, éppen ez az, ami megtetszett bennem annyi embernek. Valahogy jól esik tudni azt a sokszáz kilométerre innen, készüléke mellett ülő hallgatónak, hogy itt a párnázott teremben egy *ember* beszél a mikrofónba. Túl az éteren, az antennákon, gépek csodálatos szövődményén, egy *ember* beszél a kis márványkockába. Olyan ember, mint a hallgató maga. *Ember*, akinek néha jó, néha rossz kedve van, aki néha álmos, és mit tagadjam, néha-néha unatkozik is. Most aztán elárultam a sikerem titkát. Látja, látja, megírja, nyomtatásban fogják olvasni és Uram bocsá', még talán utánam is csinálják majd?

Megnyugtatom Schertz bácsit. Ezt nem lehet utána csinálni. Régi latin közmondás tartja: Költőnek és rádióbemondónak születni kell! Hozzávetőlegesen megállapítom, hogy Schertz bácsi és a rádió életrajza között van némi differencia és felvetem az indiszkrét kérdést, vajjon mivel foglalkozott azelőtt, hogy a „levegőből élést — ahogy ő nevezi foglalkozását — kitalálták.

— Azelőtt? A drótos rádióban konferáltam.

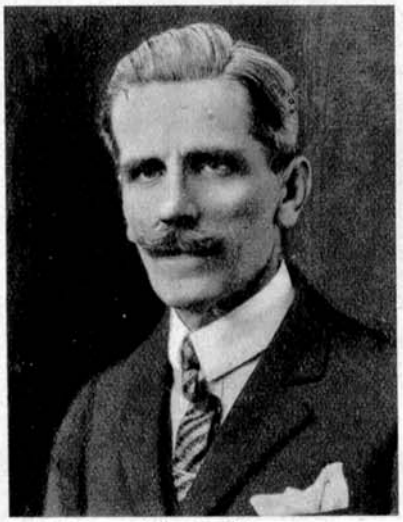
— ?

— Igen. A Telefón Hírmondónál. Aztán a korral haladva dróttalanítottam magam.

— És azelőtt?

Hosszú csend következik. Nem tudom az emlékeit rendezi-e Schertz bácsi vagy kibuvót keres. Cigarettája lassan kígyózó füsttel ég semmivé a kezében. Hirtelen felém fordul és elmeséli az alanti, nem mindennapi élet történetét.

— Meglehetősen vagyonos gazdálkodó volt az apám. Belőlem is gazdát akart nevelni. Miután egy évig önkéntes és másfélévig önkéntelen önkéntes voltam, külföldi tanulmányútra küldött, hogy a modern német mezőgazdasággal behatón foglalkozzam. A Rajnavidékre utaztam és igazán nem rajtam mult, hogy oda olyan közel van Párizs. Elvándoroltam a világ fővárosába, ahol azonban inkább az éjjeli, mint a nappali üzemek tanulmányozásával töltöttem az időt és költöttem a pénzemet. Mindig érdekelt a nemzetgazdaság, különösen pedig ennek a pénz forgásáról szóló fejezete. Ezt pedig leginkább Montecarlóban lehet tanulmányozni. Mindig is szerettem a dolgok végére járni és így kerültem Montecarlóba. Sajnos a nemzetgazdaságban csalódtam. A forgás nagyon is egyoldalú volt és egy szép májusi estén feltettem az utolsó húsz frankomat. Elvesztettem. Miután jelentős összeggel sikerült gyarapítanom Monaco nagyfejedelmének azévi bevételét, a kaszinó igazgatósága 800 frank segélyt utalt ki számomra és egy búcsúüdvözletet. Nehogy azonban újból kísértésbe essem, udvarias úriembert

Schertz Ede

adtak mellém kíséretül, aki üres óráiban a Casino detektívje is volt. Sikerült ezt a szimpatikus úriembert félrevezetnem és a pályaudvar helyett inkább a játékterembe indultam. Feltettem a 800 frankot. Fortuna azonban ismételten hátát fordította felém és öt perccel később egy kitünően szabott frakk és nyolc cigaretta képezte összes ingóságaimat. A szimpatikus gentleman ismét rámtalált és szíves jóvoltából személyes felügyelete alatt tölthettem az éjszakát. Másnap egy Budapestre szóló vasúti jegyet és némi aprópénzt kaptam, továbbá szorgos gondoskodást, hogy valóban elhagyom a nagyfejedelemség területét. Számos tapasztalattal gazdagabban és 12 fillérrel a zsebemben érkeztem szeretett fővárosunkba.

Végigsétáltam a hajnali verőfényben fürdő Nagykörúton és miután egy szépen pingált cégtábláról megbizonyosodtam, hogy „E kávémérésben egy nagy kávé 6 krajcár", vagyonom ez utolsó roncsain megettem, a nagykávét. Azóta se ettem olyan jót. A munka embere lévén, rögtön állás után néztem és sikerült is egy kitünő címírói alkalmazást kapnom. Ezer borítékkal és egy párizsi cím- és lakjegyzékkel a hónom alatt indultam nem létező lakásom felé. Egy nem egészen elsőrangú szállóban ütöttem fel irodámat és megkezdtem az új életet. Nemsokára rájöttem, hogy a címjegyzékben való hosszas keresgélés helyett egyszerűbb, ha párizsi bolyongásaim alatt olvasott uccaneveket írogatok a borítékokra valódi „házszámmal". Reggel, képzelje, vasárnap reggel volt, némi nézeteltérésem támadt a szobaasszonynyal, aki nem akart hitelt adni másnapra szóló fizetési igéreteimnek. Ellenben olyasfélét emlegetett: „Ismerjük már az ilyen csirkefogókat." Mélyen megsértve és fizetés nélkül távoztam. Miután az egész napot, párizsi osztrigák és egyéb jókkal túlterhelt gyomrom pihentésének szenteltem, az éjszakát, ismerve már a szállásadók rideg materializmusát, a Nyugati pályaudvar várótermében töltöttem. Hétfőn öt koronát nyugtáztam és újabb ezer borítékra kaptam meghívást.

— De kedves Schertz bácsi, nem értem az összefüggést a borítékok és a rádióbemondó tiszte között — vágtam közbe.

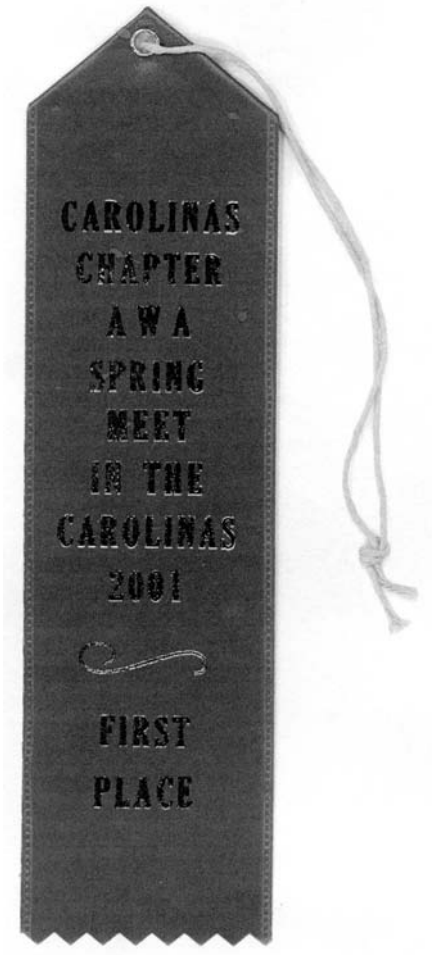
Schertz bácsi biccentett. Várjak a soromra.

— Egyszer felolvasót keresett az Uránia s ekkor cseréltem poziciót. Olvastam a szenegáli négerek hajszírjának kémiai összetételétől, a sós hering fogyasztás tápláló értékéig mindenről. Meghallott Szvetics direktor, a régi Telefón Hírmondó igazgatója és azonnal felfedezte a bennem rejlő értékeket. Szerződtetett felolvasónak, majd könyvelővé léptem elő. Megszületett a rádió és három nyelvet beszélő bemondót kerestek. Én bölcsen hallgattam, hogy nem kell keresni, hisz itt vagyok én. Szőts direktor azonban egy délután meghallotta, hogy franciául kotyogtam el magam és este már ott álltam a mikrofón előtt. Nagyon el voltam keseredve. Nem bíztam a rádió jövőjében. Éjszakánként óriási halom borítékról álmodtam, melyekre mind nekem kellett címeket írni. Most persze minden megváltozott. Rájöttem arra, hogy bennünket: a rádiót és engem egymásnak teremtett a jó Isten is...

A művész-szalón hangszóróján egy zenekari hangverseny utolsó számának befejező akkordjai hömpölygnek elő. Schertz bácsi búcsúzik. Hosszú alakját elnyeli a párnázott ajtó és nemsokára hallani fogják a hangján kettőszázötvenezren, hogy vajjon ma — jókedvű volt-e? *K. Halász Gyula.*

Forrás: RÉ 1929. I/2.

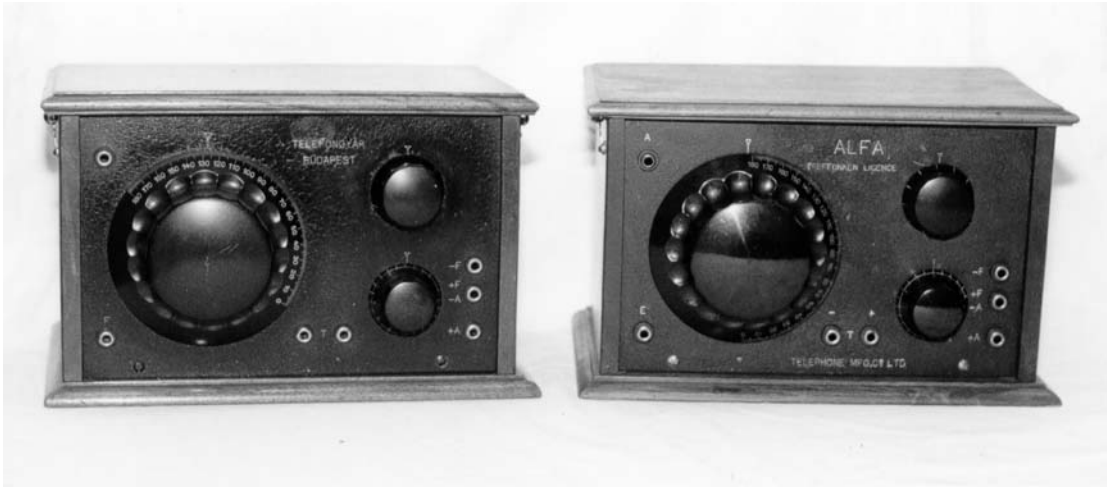

Magyar néprádiók sikere Amerikában

Az USA-ban élő gyűjtőtársamnak akartam 2000 karácsonyára meglepetést szerezni; valamiképpen megköszönni, viszonozni a korábban tőle kapott rádiós ajándékokat. A postai díjszabásra is gondolva, csekély súlyuk miatt esett a választásom az ORION 011 és ORION 115A típusú néprádiókra. Egyetlen csomagban bocsátottam hosszú útjára a „testvérpárost", melyek a második nagy háború végétől, vagyis 1945-től számítva szimmetrikusan 5-5 évnyire „születtek".
Álmodni sem mertem volna, hogy szerény ajándékommal mily nagy örömöt okozok amerikai magyar, nyugdíjas elektromérnök barátomnak. A tőle kapott hír pedig miszerint a két öreg masina díjat nyert a tengerentúlon , egyenesen bombameglepetés volt számomra!
Történt ugyanis, hogy hobbitársam gyönyörűen rendbe tette és nagy türelemmel restaurálta a készülékeket. Majd elvitte azokat az antik rádiósok legközelebbi találkozójára, s ott benevezte őket a „különleges antik rádiók" versenyébe.
A North Carolinában, Charlotte-ban 2001 márciusában három napon át tartó, börzével összekötött találkozón aztán első díjat nyertek; kék szalagot kaptak az ORION egykori termékei.
A kék szalag kópiáján talán nehezen olvasható felirat: CAROLINAS CHAPTER AWA SPRING MEET IN THE CAROLINAS 2001 ~ FIRST PLACE
Mit lehet mindehhez hozzátenni?! Nem csupán emberekre, de áttételesen a két kis magyar rádióra is igaz a mondás: Senki sem próféta a saját hazájában.

Csige József László
Balmazújváros

Telefongyár ALFA

Ezen egylámpás készülék leírásával már régóta adós vagyok, mivel már 1-2 éve több hobbitársunknak beígértem az ismertetését. Remélem nem csak ők, hanem mindenki örülni fog a leírásnak, mert egy igen régi, eléggé ismert kis készülékről van szó.

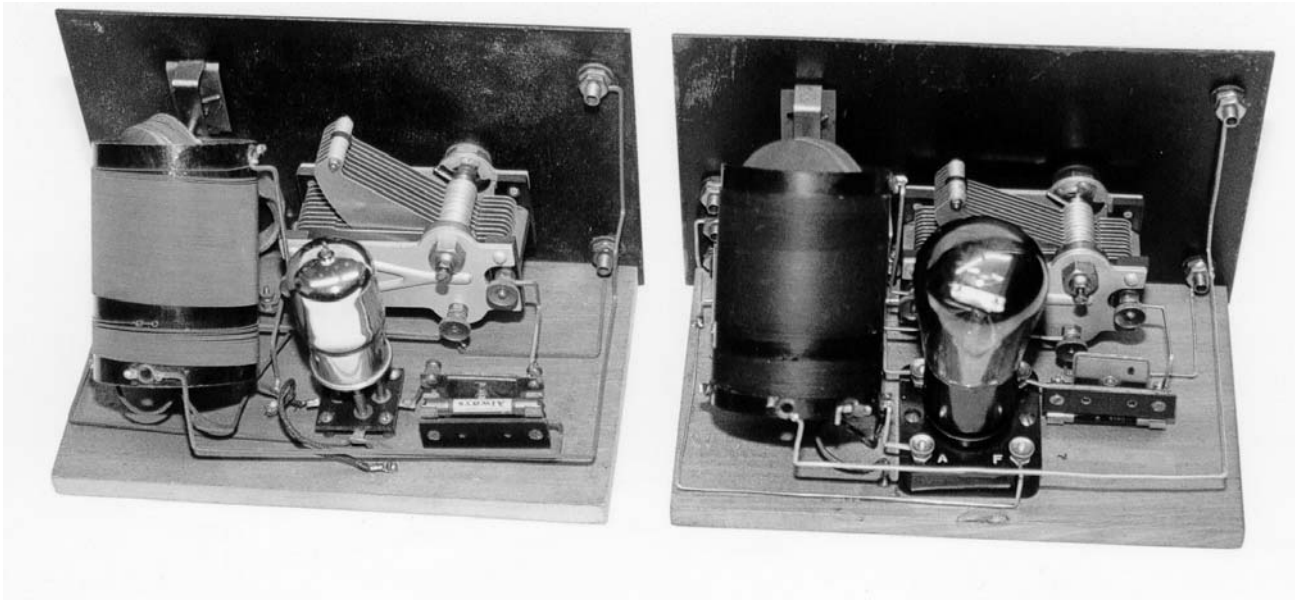
Az ALFA a Telefongyár 1926-os évjáratú készülékeinek a legkisebb tagja, 1926-ban volt gyártásban, de az árjegyzékek szerint 1929-ben is még forgalomban volt. A magyar rádiózás 1925. december 1-i megindulása után, nagy érdeklődés mutatkozott a készülékek iránt, ezért a Telefongyár 1926-ban, új készülék „sorozatot" hozott ki, ennek volt a legkisebb tagja az egylámpás ALFA, kétlámpás készülék nem volt, aztán a háromlámpás TRIODIN, négy lámpás TETRADON, ötlámpás NEUTRODIN, és 6-7-8 lámpás szuperkészülékekből állt a sorozat. A készülékek külsőre hasonlítottak egymásra, mindegyiknek keményfából készült ládája volt, csak méretük különbözött.

Talán érdemes megemlítenem, hogy hol is tartott a magyar készülékgyártás ebben az időszakban, mert csak így értékelhetjük az ALFA és a Telefongyár fontosságát. 1926-ban ugyanis még nem volt ORION készülékgyártás, még nem volt magyar Philips, Telefunken készülék, a Tungsramnál is csak ekkor alakult meg a rádióosztály, ahol később a Standard készülékek készültek. Tulajdonképpen néhány kisebb cégnél készült csak ekkor rádiókészülék kis mennyiségben, (Hajós és Szántó, Ericsson, Tungsram stb.) és talán elmondhatjuk, hogy a Telefongyárnál nagyobb mennyiségben. A Telefongyár több évtizedes finommechanikai gyártó tapasztalatával könnyen tudott időben ráállni a „rádiófelvevő készülékek" gyártására. A Telefongyár már a 20-as évek elején is készített kizárólag exportra rádió alkatrészeket, fejhallgatókat és 1924-ben vette fel profiljába a rádiókészülék gyártást, Telefunken licenc alapján. Így nyugodtan mondhatjuk, hogy a Telefongyár volt az első, mely az országban elsőként műsorvevő rádiókészülékeket gyártott, ő hozta ki az első készüléket 1924-25-ben, mikor még magyar adás sem volt.

Az első gyártási év néhány típusa után melyekből még nagyon kevés készült, az 1926-ban gyártott „ládasorozatból" is csak az ALFÁ-ból készült kicsit nagyobb pár ezres darabszám. Így a fentieket figyelembe véve elmondhatjuk, hogy az ALFA volt akkor a legelterjedtebb gyári készülékünk. Szerencsére most a gyűjtők körében is ismert kis készülék az ALFA és kora ellenére, ne felejtsük 1926-os! több (kb. 10-12 példányról tudok) készülék fennmaradt ilyen-olyan állapotban. Ezért fontosnak tartom e készülék ismertetését, a fennmaradt és az ezután előkerülő példányok restaurálásához.

Mint már említettem tipikus „láda készülék", tölgyfából készült kb. 255x160x160 mm méretű ládában nyert elhelyezést, az előlap fekete jégviráglakkal bevont alumínium lap, gravírozott feliratokkal, a szerelő lap szintén keményfa. A láda szolid kivitelű, nem túl díszített, az alsó és felső fedél egyszerű, nem egyforma profilú szegélyezést kapott, mely a többi Telefongyári ládakészüléken is ugyanilyen. Erről a szegélyről felismerhető egy üres láda is, ha az Telefongyári. A láda vékony lakk réteget kapott fényezésként. Az ALFA sorszámmal is el van látva, ez a komolyabb gyárakra volt jellemző, mely érdekes módon nem a kihúzható belső szerkezeten található, hanem a láda hátsó falának felső élén látható, miután kinyitjuk a fedelet. A sorszámra, mint készülék azonosító számra a műsorvevő engedélyek kiállításánál is szükség volt, mert a rádiózás kezdetén az engedély kiadásánál a vevőkészülék is részletesen feljegyzésre került.

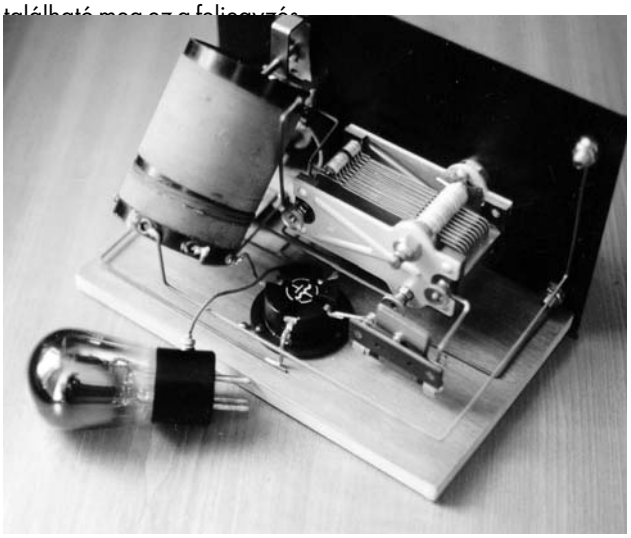

A láda fedelét két kis kallantyúval lehet két oldalt lecsukni, könnyen kinyitni, ez fontos volt, hogy a cső izzítását meg lehessen figyelni. Ugyanis a régi bárium katódos telepes csöveket állítható fűtőellenállás közbeiktatásával szabad csak a fűtőakkumulátor áramkörébe kapcsolni. A fűtőellenállással állítjuk be az izzító feszültséget, úgy hogy a cső éppen megszólaljon, begerjedjen, mint audion, és közben figyelni kell, nehogy túl erősen" világítson". Az egyes példányok között kisebb eltérések vannak, ezek a következők. A legszembetűnőbb, mint ahogy a fotón is látható, van, amelyik készülékről hiányzik az ALFA felirat. Tulajdonképpen a feliratok kétféle gravírozással készültek, amelyikről hiányzik az ALFA felirat, az, magyar nyelvű feliratokat kapott, pl. TELEFONGYÁR BUDAPEST, a föld csatlakozó F betűvel van jelölve. A magyar nyelvű készüléknél van, amelyiknél szerepel még a TELEFUNKEN SZAB. felirat is a fejhallgató csatlakozó hüvelyek alatt, de van készülék, amelyiknél ez a felirat is hiányzik. Az ALFA felirattal ellátott készüléknél a gravírozás angol nyelvű. Hogy miért maradt le egyikről az ALFA felirat, a másikról nem, erről nincs információm, de lehet, hogy nem is egy időben készültek a készülékek, hanem két vagy három évig is gyártásban volt a készülék. A gravírozásnál más apró eltérés is van, az egyiknél a T betűvel jelzett hallgató kimenet plussz-mínusz jelzéssel is el van látva, a másiknál ez nincs, nem egyformák a gombok beosztását jelző háromszög jelzések sem. A kapcsolás technikában is van némi eltérés, ezért a huzalozásban is, az egyik készüléknél az audion kapcsolásnál szokásos rácskomplexum 2 M ellenállása és a 250 cm kondenzátora párhuzamosan van kötve, szerintem ez az újabb daraboknál van így, míg a másiknál a rács ellenállás egyik vége a mínusz fűtéspontra van kötve. A képen látható két készülék közül a bal oldali sorszáma 3097, az ALFA feliratosé 6390. Találkoztam nemrég a 3055. sorszámú magyar feliratos, és a 6100, 6519, 6704. számú ALFA feliratos példánnyal is, és 4652, 4767 üres dobozokkal.

A régebbi sorszámú készüléknek van a régebbi kapcsolása. Régebben már írtam róla, hogy a sorszámok segítséget nyújthatnak a készülék gyártási darabszámának megbecsüléséhez, ezért kérném, hogy akinek ilyen készüléke van, vagy üres doboza, az, kérem jelezze felém a sorszámot.

A bal oldali készülék teljesen eredeti gyári állapotban van, a jobb oldali felújított, restaurált példány. Érdekessége a bal oldali készüléknek, hogy a szerelő falap alsó felén ceruzával feljegyezték a gyártás évét: 1926. IX. 30. és egy aláírás. Ez szinte biztos, hogy még a gyártás folyamán történt, ugyanis más Telefongyári készüléknél, nem csak ALFÁ-nál, találtam meg ugyanígy, ugyanezzel az aláírással a dátumot. Sajnos az aláírásból nem derül ki a név, hogy ki lehetett az a személy, talán aki ellenőrizte a készülékeket a gyártás végén, azé az aláírás. Ezt jó lenne majd kideríteni. Egyébként nem mindegyik ALFÁ-nál található meg az a feljegyzés.

4. Elektroncsöves vevőkészülékek.

1010 T. R. T. „Alfa" a legelső az egycsöves vevőkészülékek sorában. Egyszerű! Megbízható! A készülék szolid és tetszetős keményfa szekrénybe épített visszacsatolós audionvevő, induktiv, aperiodikus antennával, 200—700 méter hullámhosszra.

1010

A hangolás a közkedvelt Y forgókondenzátorral történik. Elektroncsőül minden audionnak alkalmas egy- vagy kétrácsos cső használható. Az elektroncső a készülék belsejében, könnyen hozzáférhetően van elhelyezve.

A helyi adót világítási antennával, hangszórón veszi, magasantennához kapcsolva pedig körülbelül 20 európai adóállomást, kellő fejhallgató-erősséggel.

Ára tartozékok nélkül 52.50

1011 Ugyanaz, 1 drb Philips A109 csővel, 1 drb Tetrafon fejhallgatóval, 1 drb AD245 Le Carbone fütőelemmel, 1 drb 90 voltos száraz anódteleppel, telepcsatlakozó zsinórral 93.20

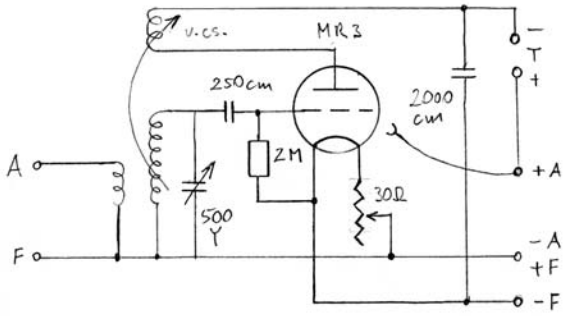

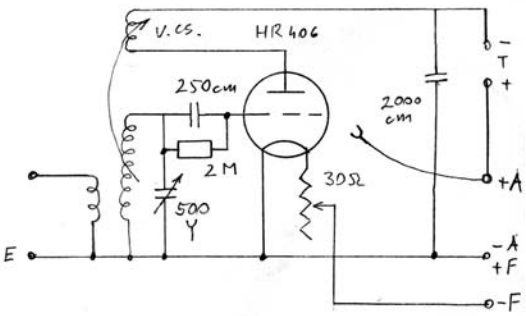
A készüléknek minden kezelőszerve, csatlakozása az előlapon van, a nagy gomb a 2626. számú 180 fokos gomb, a fűtőellenállás gombja 11-es beosztású szokásos fűtőgomb, felirata TROLIT 131/47, az 507/A számú gomb is ugyanilyen csak az nem a TRT fűtőellenálláshoz való. A visszacsatolás gombjai tipikus TRT gomb, csak vonalkázással van ellátva, száma 131/48. A banánhüvelyek szokásos nikkelezett fémhüvelyek, de ezek is TRT gyártmányúak, sűrű menetűek és nagyobb méretű anya tartozik rájuk. Ezek a fémhüvelyek keménygumi alátéttel vannak elszigetelve a fém előlaptól, a régebbi sorozatszámú készülékeknél ez az alátét 1 mm vastag, az ALFA feliratosnál 2 mm vastag, és csak az előlap külső felén található, a belső oldalon a nagyobb anyáknak megfelelően 12 mm átmérőjű 1,5 mm vastag fekete bakelit alátét van mindkét készüléknél. Nem egyformák a zsanérok sem, amelyek a fedelet rögzítik a régebbinél 4 csavaros, az ALFA feliratosnál 6 csavaros. Ezek után lássuk a belső szerkezetet. A huzalozás 1,2 x 1,2 mm-es ónozott szegletes huzallal van szerelve, az alkatrészek csavaros rögzítéssel vannak ellátva, kivétel a tekercs bekötés és a régebbi készülékeknél a csőfoglalat, ezek forrasztva vannak. Az Y forgó nem átmenő tengelyes 500 cm-es, a mintapéldányokon nem a hatlapfejű, hanem a ricnis anyával van ellátva. Mind a kétféle anya ugyanis gyári az Y forgónál. A rácskörben a 250 cm-es kondenzátor és a kimenetnél a 2000 cm-es TRT oblong típusú. (szegletes). A rácsellenállástartó TRT gyártmányú, bakelit lapra szerelt érintkezőkkel. A fűtőellenállás TRT gyártmányú 30 ohm-os, ezzel kapcsoljuk ki a készüléket, ha balra teljesen elforgatjuk a fűtőgombot, akkor megszakad a fűtés áramköre. Az érintkezőt úgy kell beállítani, hogy kikapcsolt állapotban a gomb nulla jelzést mutasson. A variométer is TRT gyártmány fekete bakelit hengeren zöld huzallal tekercselve mind a három tekercs. A visszacsatoló tekercs tartója fából van. A régebbi készülékeknél egyszerű kis méretű 4 facsavarral rögzített csőfoglalat van, ez is gyári, az újabbnál kerek foglalat, ez TRT x típus, de úgy néz ki, hogy szerelték kocka alakú foglalattal is. A foglalatok 4 lábú csövekhez való 4 csaposak, a kétrácsos lámpákhoz az oldalcsavar bekötésére rövid selyemvezeték van a foglalat mellé csavarozva, anódfeszre kötve. A rácsellenállás 2 Mohm Always vagy Dralowid gyártmányú. Elektroncsőként Tungsram MR3 vagy HR406 dukál a készülékhez, de persze bármilyen telepes audion cső megfelel. Jó csővel 20 m-es antennával erős fejhallgató vételt lehet most is elérni a készülékkel, a középhullámú sávon szépen sorra hozza az állomásokat, mindkét készülék, 60-70 V anódfeszültségnél.

A későbbiek folyamán majd a variométer pontos műhelyrajza is közzé lesz téve, igény esetén a többi alkatrészről is közlök részletes rajzot. Természetesen a következő októberi találkozónkon megtekinthetők lesznek a bemutatott példányok, és kérném, ha valakinek ilyen kis készüléke van, hozza el októberben, mert minél több készüléket megismerve a későbbiekben össze tudnánk állítani egy igen részletes restaurálási utasítást ehhez a TRT típushoz.

Kóger László

Régebbi sorozatszámú készülékek rajza

ALFA feliratos készülékek rajza.

Egylámpás készülékek.

Alfa.

ÁRJ. SZ. 010.

Ár. sz. 010.

Régi óhaja közönségünknek egy electromos szempontból kifogástalan, jól működő, de emellett olcsó készülék. Ennek a kívánságnak felel meg az »Alfa« egylámpás készülék.

A készülék egy visszacsatolt audion-vevő, induktív, aperiodikus antennával, 200—700 méter hullámhosszig. Lámpául minden audionnak alkalmas egy-, vagy kétrácsos lámpa használható. A lámpa a készülék belsejében, könnyen hozzáférhetően, illetve kicserélhető módon van elhelyezve.

A hangolás egyetlen gomb forgatásával történik és az egyes állomásoknak megfelelő skálafokok a szekrény fedelének belső lapján levő táblázatba bevezethetők. *Magas antennával* a készülék a *helyi* adót *hangszóróval* is veszi, emellett kb. 20 *távoli európai* állomást, kellő fejhallgató-erősséggel. A beépített »Y« low loss straight-line frequency forgókondenzátor lehetővé teszi az állomásoknak minden finom beállító nélkül való könnyű hangolását.

Az összes alkatrészek szolid és tetszetős szekrényben, kiházható, fémből készült, kristálylakkal bevont szerelőlapon vannak elhelyezve, mely együttal *árnyékolásul* is szolgál a kézkapacitás ellen.

Az antenna-, a föld-, a fejhallgató-, valamint a telepcsatlakozó-szoritók, gondosan szerelve, az előlapon nyernek elhelyezést.

Méretek: 215×160×160 mm.
Súly: kb. 2·5 kg.

Hasznos tudnivalók a zafirtűs pick-upokról

A zafirtűs pick-up igényes szerkezet, alkalmazása gyakran kritikus és körülményes, használata bár tűcsere híján a legegyszerűbb, mégis nagyobb óvatosságot kíván, mint acéltűs társai. Akik azonban zafirtűs pick-upot kívánnak használni vagy használnak, jól tudják, mit kapnak úgy hangszínezetben, mint a kezelés egyszerűségében és nem utolsó sorban lemezeik kímélésében.

A zafirtűs pick-up tekercsének menetszáma jóval kisebb, mint más egyéb mágneses pick-upok tekercseié. Míg az utóbbiakat közvetlenül lehet a cső vezérlőrácsára kapcsolni, addig a zafirtűs pick-upot csak egy közbekapcsolt trafó útján lehet eredményesen kapcsolni a rácsra. A közbekapcsolt trafó felemeli az aránylag kis feszültséget. A forgalomban lévő zafirtűs szerkezetek átlag 200 ohmos inpedanciájúak, ennek illesztésére szükséges a feltranszformálás, minthogy az adott esetben magában a tekercsben nem keletkezik elegendő feszültség.

A feszültséget feltranszformálva is legalább kétfokozatú erősítő szükséges jó *„szobahangerőhöz"*, éppúgy, mint más, akár mágneses, akár kristályos pick-uphoz.

Kétfokozatú erősítő elé, azaz az előerősítő cső rácskörébe trafót kapcsolni nem mindenkor zavartalan művelet. Igen nagy az erősítés, az ide kapcsolt trafó és vezetékei (leginkább a rácsvezeték) igen érzékenyek mindenféle mágneses sugárzásra. A vezetékeket aránylag könnyen védhetjük a nem kívánatos sugárzásoktól egyszerű *fémes árnyékolással,* nem így azonban a trafót, ami nagy menetszámú tekercselése folytán árnyékolással csak kis mértékben védhető.

Az ilyen bemeneti vagy *„átmenőtrafó"* zavarforrása a hálózati trafó, ami rendszerint bőségesen sugározza a hálózati frekvencia ütemében a mágneses hullámokat. Az eredmény több-kevesebb búgás a leadásban. A legegyszerűbb védekezési mód a **távolság** és a **helyzet** alkalmas megválasztása. Távolabb kisebb a hatás, viszont bizonyos helyzetben is csökken a sugárzás a tekercsek természete folytán. Gyakran előfordul azonban, hogy egy rádiókészüléken vagy zeneszekrényen belül nem találunk olyan helyet, ahol a trafó ne venné fel még észrevehető, zavaró *búgást,* bármilyen helyzetbe is fordítsuk azt. Ilyenkor két választás van, vagy eltűrni a búgást az adásban, vagy a trafót a készüléken kívül távolabb helyezni el. Az utóbbi lehet tökéletes megoldás, csak éppen nem szép és praktikus. Aki azonban nem hajlandó belenyugodni egyik megoldásba se, kis munkatöbblettel másképpen hidalhatja át a nehézségeket.

Az árnyékolás *eredménytelensége* esetünkben sokak számára érthetetlen valami, hiszen rádiókészülékekben számtalan helyen látnak nem is vastag aluminiumserlegeket, amelyek a célnak megfelelően tökéletesen árnyékolnak. Igen, a fémek kitűnően árnyékolnak bizonyos esetekben, de nem ott, ahol jól koncentrált, alacsony rezgésű (50 periódus) *„kimondottan"* mágneses sugárzásról van szó. Vajjon árnyékolja-e a rézvagy aluminium-lemez az *acélmágnes mezejét?* Bárki könnyen meggyőződhetik, hogy nem, szinte zavartalanul hatol át ezeken az *„erőtér"*. Ha pedig vaslemezt állítunk az erőtér útjába, akkor sem érünk el sokkal több eredményt (legalább is esetünkben), mert a vas **még vezeti is** a mágneses sugárzást.

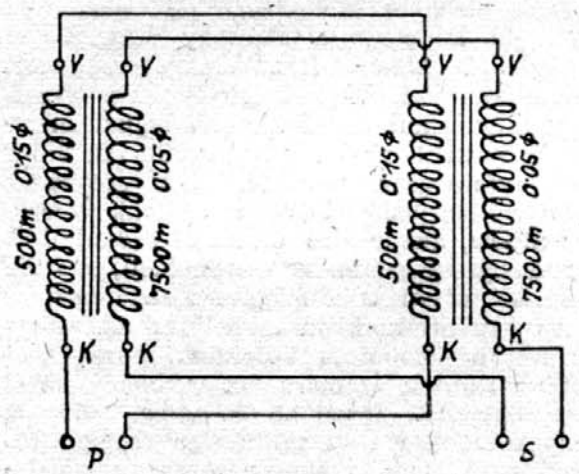
A gyakorlatunkban a helyzet az, hogy bármilyen fémből is készítünk árnyékoló dobozt trafónk számára, az eredmény közel sem kielégítő. Legalább is addig, míg az árnyékolódoboz 1—2 milliméter vastag. Elképzelhető olyan vastag *vasöntvény,* amelyben a trafó zavarmentesen működik, viszont ennek előállítása már fogasabb kérdés, főleg amatőr számára.

Egy kis ravaszsággal azonban szerkeszthetünk olyan kivitelt, ami tökéletesen eleget tesz a trafó követelményeinek átvitel szempontjából, az idegen sugárzásokat azonban nem fogja fel, azaz helyesebben felfogja, csak részünkre nem válik hallhatóvá. Ehhez a megoldáshoz két trafó szükséges (1., 2. ábrák), melyeket bizonyos sorrendbe kapcsolva elérhetjük a kívánt hatást. Működésünk szempontjából közömbös, hogy feltranszformálás egy vagy két trafó segítségével történik-e. Tehát ha a két trafó primerjét és szekunderjét megfelelő sorrendben kapcsoljuk, ugyanúgy fog működni a pick-up, mint egy trafóval.

De most lássuk a zavar kiküszöbölését. Ehhez tudnunk kell, mi okozza tulajdonképpen a zavart. Esetünkben a nagymenetszámú szekunder-tekercs az, ami felveszi a *bizonyos irányból sugárzó* hullámot. Bár ugyanez a hullám hat a primer tekercsre is, de ennek zavarfelvétele — éppen az áttétel folytán — viszonylag minimális, gyakorlatilag semmi. Tehát egyedüli zavarforrásunk a szekunder tekercs. Ha most két *szimmetrikus* (teljesen egyforma) tekercsünk van, módunkban áll ezeket úgy kapcsolni (egy-

más ellen), hogy a zavarjelek **közömbösítik egymást.** Ugyanekkor azonban lehetséges a primerek oly módon való kapcsolása, hogy a feltranszformált jelek összegeződnek. A sugárzás szempontjából így a tekercsek *„bifiláris"* rendszerűek.

Első ábránkon a tekercsek kezdetének (K) és végének (V) helyes bekötése látható. A primer **2×500** menetből, a szekunder 2×7500 menetből áll. Minthogy két vasmagot használunk, az eredeti trafó vasmagjánál kisebbet alkalmazhatunk. Kísérleti da-

1. ábra

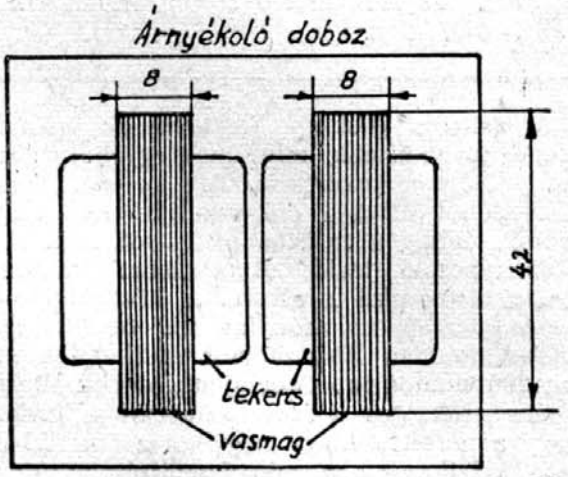
rabunk egy 42×42 milliméteres vasmagra készült. Az összerakott lemezek vastagsága 8 milliméter trafónként. (Német adóvevő kis trafója volt. Beszerzési hely «Teleki-tér».)

A feltekercselt két trafót szabályosan egymás mellé szereljük és közös árnyékolóserleggel látjuk el. Kívánatos, hogy az árnyékoló serleg legalább 1 milliméteres vaslemezből készüljön. Ha mást nem is, de a rácsvezetéket a csőig (potenciométerig) árnyékolni kell. Minthogy a kész traföról még mindig nem tudjuk, milyen helyen és helyzetben fog zavarmentesen működni, *„lógó vezetékkel"* üzemközben keresünk számára helyet. Ez azért szükséges, mert a sugárzás bizonyos irányú és csak akkor közömbösíti egymást a két tekercsben *indukált feszültség,* ha az nagyságban egyenlő.

A zafirtűről

A zafirtű valóban tűhegynagyságú zafirdarabka, gyárilag finoman kigömbölyített heggyel. Szabad szemmel csak rosszul látható, behatóbb vizsgálatra erősebb nagyítót kell használnunk. A megfigyelés nagyítóval sem egyszerű, mert a zafir tükröző felülete nem mindig mutatja annak valóságos alakját. Néha repedést, *„krátert"* látunk hegyén, máskor a *„csorbulást"* sem vesszük észre rajta. Ezért több helyről és különböző megvilágításban figyeljük meg a hegyet, ha aggályaink vannak vele kapcsolatban.

A zafír igen merev, könnyen törő, repedő anyag, a legkisebb ütés vagy erősebb surlódás már darabkákat képes belőle leszakítani. Ekkor pedig nemcsak hangja nem lesz kifogástalan, hanem lemezeinket is összekarcolja.

2. ábra

A zafírtűs pick-upok kivitele olyan, hogy odaütés, erősebb nyomás alig érheti használaton kívül. Védi a tűt az a **kis félhenger,** ami csak akkor engedi a zafírt a barázdába, mikor a lemez forog. Időnként ajánlatos meggyőződni, hogy a kis félhenger nincs-e megszorulva, mert különben sokkal nagyobb a veszély számára. Különösen figyelmükbe ajánlható ez azoknak, akik vazelinozott filmlemezeket játszanak. A lerakódó por, piszok hamar megszorítja a gyenge rugóval járó félhengert. Arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy a vazelin és olaj hamarosan feloldja a félhengerre ragasztott *gumilapot,* ami maga is megszorítja a szerkezetet. Ilyen célra már eleve távolítsuk el a gumilapocskát és posztóval helyettesítsük azt.

Ha bármi oknál fogva kicsorbulna zafírunk és úgy véljük és látjuk, hogy a csorbulás nem nagymértékű, megkísérelhetjük azt helyrehozni is. Ez mesterséges, gyors koptatással történhet. Ha rugóval ellensúlyozott könnyű karra súlyt helyezünk, 10—15 dekát, néhány óra alatt elérhetünk annyi kopást, amennyi szükséges. Koptatásra egy olyan *„fekete lemezt"* használjunk fel,

amit különben már nem játszunk és nem fogunk játszani. Nem ajánlunk erre a célra egy kimondottan agyonkoptatott lemezt, mert a barázda *„völgyszerű alakja“* hivatott *„kiformálni“* tűhegyünket.

A megnehezített hangdobozzal kezdjük el a játszást a lemez elejétől végéig. Ez azért fontos, mert csak néhány barázdába „futtatva“ a tűt, nem kapunk *kellőleg gömbölyített* hegyet. Élek maradnak a két oldalon, melyek más barázdákban vésnek, karcolnak. A tű kopása akkor lesz intenzív, amikor a lemez anyaga kezd porladni, kezd *„berágódni“*.

Időnként a kopás helyességét, mértékét egy filmlemezzel ellenőrizhetjük (röntgenfilm, fényképészeti film). Vegyük le a túlsúlyt és a síma lemezen járassuk a pick-upot. Ha **azonnal** karcol, még nem jó a hegy. Szépen gömbölyített hegy csak többszöri fordulat után *„kezdi ki“* a lemezt ugyanazon a helyen.

A koptatás eme művelete csak akkor hajtható végre, ha nem túl csorba a hegy és mód van arra, hogy a meglévő csonkból hegyalak még egyáltalán kiformálható. Az egyszinten való koptatás esetén nem biztos, hogy teljesen gömbölyített hegyet fogunk kapni. Ebből a célból előnyös, ha akár a tányér, akár a lemez *„üt“* egy kicsit. Tehát gondolnunk kell arra is, hogy a pick-upot eredeti lejátszási helyzetében koptassuk. Például ne úgy, hogy koptatásnál két lemezt teszünk egymásra (ez t. i. magasabbra emeli a pick-upöt).

A művelet tartama alatt esetleg többször ki kell vennünk megvizsgálás céljából a *„karból“* a mágnest és tekercset tartalmazó dobozkát. Ebből a célból nem szükséges mindenkor kiszerelni az egész kart, elegendő csak a fejnél lévő két kis csavarkát eltávolítani. A dobozka kibillenthető és vezetékei forraszthatók. Kézbe vett állapotban egy darabka filmen is próbálható a tű hegyessége, élessége, mégpedig minden irányban. Természetesen nem szabad a filmhez erősen nyomni a tűt, mert így akkor is beleváj abba, ha símán gömbölyített a hegye. Próbaanyagnak ne használjunk keményebbet, mert könnyen magunk csorbíthatjuk ki a hegyet. Így például üveglapot semmiesetre sem próbáljunk karcolni a zafírral, mert majdnem bizonyos, hogy kicsorbul a hegye.

Az amatőr hanglemezvágókat bizonyára érdekli, mi az eddigi gyakorlat a puha anyagok (röntgenfilm, zselatin, decelith stb.) lejátszásával kapcsolatban. Ilyen értelemben a legjobb eredményekről számolhatunk be annak ellenére, hogy mint ismeretes, az *„ellensúlyrugót“* eltávolítottuk. A vazelinozott röntgenfilmek lejátszásánál gyakorlatilag szinte nem is állapítható meg kopás. Ha

igaz az, hogy tízezer feketelemezt lehet lejátszani egy zafírral, akkor a zsírozott filmek játszását aligha kell számolnunk, addig tart a tű, míg el nem törik.

A viaszvágóknál használt zafír vágótűk is hasonló életűek, pedig ott nemcsak csúszik a tű a lemezen, hanem állandóan hasítja is azt. A hanglemezvágó amatőrök általában acéltűt használnak vágáshoz. Bár ez köszörülhető, mégis kényelmesebb megoldásnak látszik zafír vágótűt használni az amatőr anyagok vágásához is. Sajnos, az eredmény itt nem olyan jó, mint viaszlemeznél. Úgy a röntgenfilm, mint más anyagok, ha nem is koptatják vágásnál a zafírt, túlságosan, nagyon könnyen kicsorbítják annak hegyét, mert ne felejtsük el, hogy a vágás bizonyos súllyal történik. A szerencse nem kedvez sokáig a vágótűnek (nem áll rendelkezésünkre olyan biztonsági berendezés, mint a lejátszásnál) és óvhatatlan, hogy oda ne ütődjön előbb-utóbb valahová a hegy, ami ezzel be is fejezte pályafutását, mert a zafír vágótűt egyszerű eszközökkel nem tudjuk megköszörülni.

CSERE - BERE

ADOK - VESZEK

Hírdetéseket lehet feladni:
Kóger Lászlónál T.: 06-22 381-649, 06-30 378-6633 8000 Székesfehérvár, Sajó u. 9.

Rádiós szervizműhely felszereléséből szakkönyvek, elektroncsöves rádiók, alkatrészek, olcsón eladók. Érdeklődni: Várnainé Budapest, XI. ker. Bartók Béla körút 59. Hétfő 16-18 óra között. Telefon: 3-656-891

Eladó 2 db. Maros adóvevő, 1949-es Grundig zeneszekrény magnó-lp-rádió jó állapotban. Kovácsházi Miklós Tel: 06-30-9710-262

Videoton Strand táskarádió dobozt vagy roncsot, BZS-51 forgókondenzátort 220+100 pF keresek 2 db-ot.
Tetézi Lajos 06-20-3676-038, 76-374-447. este

Keresek: R313 M2 katonai vevőt újszerű állapotban kínálok: Régi de új csöveket 1938-tól, Siemens 350 V rádiót, 1944-ből jó állapotban. Tesla sztereo magnót, Tesla B101, ANP 272 típust, Mambó magnót, egyéb kisebb, nagyobb szalagos, kazettás magnót, oszcilloszkópot, Pacsirta rádiót, Sony szalagos videót AV 3670 CE típust, CV 2100 ACE típust,
Borbély Sándor 2532 Tokodaltáró Sallai u. 3. 06-33-466-397

Orion AR 604 jó állapotú kifogástalan eladó Mizsér Csaba 06-1-329-8387

---

6 db-ból álló magnetofongyűjtemény, továbbá gramofon alkatrészek eladók Kéki József 5650 Mezőberény, Kinizsi út 49

Eladók: Siemens 442 VGR, Beethoven, Orion AR 601 A, Telepes néprádió, Velence, Vörös szikra, Koncert magnók, Mágneslemezes diktafon Schil Róbert 06-1-3955-294

Cserélek RE 074, RE 084, RE 134-et. Kellene Elektronika SZP-01 mikro-sütőbe való M-105 magnotron, és hálózati trafó, dokumentáció. Kellene néhány oktál foglalat. Kocsis László 06-1-3685-905

Kínálok: B 04EX5M 8 tip. 8 mm-es hangos film vetítőgépet, Beethoven, Stassfurt és Orion AR 612 (Pacsirta) asztali rádiót. Keresek: BETA rendszerű videomagnót NTSC felvételek lejátszásához. Szita Mihály Tel: 76-462-381

Keresek megvételre Philips 2514 tip. 3+1 csöves rádiót, hibásat, vagy roncsot.
Pethő István 06-1-329-1386. Budapest, Váci út 34. 1132

Beethoven rádiót keresek szép működő állapotban lehetőleg. Kiss Szabolcs 06-1-433-9728, 06-30-2543-124

Eladók: Orion 779, 444, 844, 330, AR 604, AR 511, AR 305, AR 602, AR 612, AR 302, 325, 339, 140, 239A, AR 322, 339A, BR 701, AR 301, 331, Terta 331, Bolgár Pécs, Szeged zenegép, Audio magnó adapter, Orion 520A, 332, 545B, 115A, AR 205, 820A, BR701, Terta 325, Trivox, VT R646, BR 71, Orionton, Orionett táskarádiók, Scheub-Lorenz Vikend T30-K, Blaupunkt autórádió csöves, Badacsony 2 db, Miskolc lemezjátszó, Budapest Bolgár 3 db, Telef 341V, Philips 209U, skálaüvegek. Régi Tv alkatrészek, csövek A-E sorozatból, telepes csövek, orosz csövek, trafók, magyar régi TV-k. Boros Jenő 06-30-427-7039

Eladó orsós magnók: Grundig TK23-as csöves, Standard SR350, Telefunken 302, japán gyártmányú Miny kisméretű orsós magnó. Eladó még: Telefongyár Akció. KeresekStandard 3X teljes dobozt vagy csak hátlapot. Eladó Telefongyári Budapest üzemképes, jó állapotú Philips York eredeti, jó állapotú Orion 233U - hibás. Tel.: 233-3458, 06-20-552-5326

Eladó 30-as évekbeli Körting rádió "A" csöves, VT-8-as hangolásjelző csővel, jó állapotban. Bődi László Tel.: 06-20-511-9183

Eladó: Rigonda szovjet luxusrádió a 60-as évekből, lemezjátszós, FM-es, 4 hangszórós, nagyon szép kávával 8.000,-, ECL80, 1T4 csövek originál csomagolásban 200,-/db, EL36 új dobozban (TV sorvégcső) 1.000,-/db, diavetítő szinkronizátor 1.000,-, elektronikus gyújtás 4 hengeres motorhoz, orosz 2.000,-, Telefunken hangszedőkar a 30-as évekből 3.000,-, Tesla NZC420 lemezjátszó mechanika karral 500,-. Nagy Attila Tel: 226-7384

A kiadvány megjelenését támogatta:
PIREMON NYOMDA Debrecen, Tel.: 52-458-900 fax: 52-458-904
GRAPHICOOL STUDIO Budapest, Tel./fax: 212-7326, 06-20-9428-007